

Te Peretitenira'a No Porinetia farani

PIHA PUTURA'A PARAU 'API Mahana toru 26 nō tetepa 2018

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

Noa atu ua mara'a te moni ho'o, 'aita e tauira'a nō te mōrī hinu i te mahana mātāmua no 'ātopa

I te tai'o mahana utara'a mōrī hinu tahe, ua mara'a te ho'o CAF 'ei moni farāne Fcfp no te tumu o te mara'ara'a o te mau fa'aaura'a i ni'a i te mātete nō Singapour e 'ei moni tārā marite. Ua mara'a te mōrī tāpau 'ore i te fāito e 5 %, te mōrī 'ārahu i te fāito e 2,8 % e te mōrī hinu i te fāito e 3,9 %. 'Are'a te mōrī hinu ā EDT ua mara'a ia i te fāito e 2,4 %.

I te tai'o mahana utara'a māhu ahi, ua mara'a te ho'o CAF 'ei moni farāne Fcfp i ni'a i te fāito e 7% ia fa'aauhia i te utara'a i ma'iri a'e nei no te tumu o te mara'ara'a o te ho'o FOB.

Noa atu taua mau nanura'a ho'o, ua fa'aoti te 'Āpo'ora'a fa'aterehau ia tāpe'a-noa-hia te moni ho'o o te mōrī hinu no te 'āva'e 'ātopa i ni'a i tō na fāito i teie mahana.

Hōro'ara'a i te moni turu nō tē tauturu e tē fa'aitoito-fa'ahou-ra'a i te mau taiete

Ia au i tā na tāpura ha'amaita'ira'a i te 'imira'a faufa'a, ua ha'amau te Fenua i te tahi mau tauturu nā te mau taiete. Hō'ē o na tauturu nō te mau mauha'a a te mau taiete na'ina'i (AEPE) nō te arata'ira'a ia rātou i roto i tā rātou 'ōpuara'a ha'amau e aore rā fa'ahotu i tā rātou 'ohipa.

Nō te turu i nā taiete e 2 e ani nei i teie mau tauturu, ua fa'ari'i te 'Āpo'ora'a Fa'aterehau ia hōro'ahia te moni tauturu i te fāito e 2 500 000 farāne cfp.

Fa'anahora'a fenua fa'atī'aifarohia a te 'oire nō Ma'areva

Ua ravehia te mau tuatāpapara'a, i raro i tō na mana, e te hō'ē tahu'a nīno'a fare-fa'anahora'a patura'a fare fa'ata'ahia i roto i te piha tuatāpapara'a e nīno'a a te piha tōro'a fa'anahora'a patura'a fare. Ua ruru tāmāu te Tōmite Fa'anaho fenua (C.L.A.) ia au i te fa'auera'a e ua fa'ati'a i tē fa'ari'i i te 'ōpuara'a i te 'āva'e nō tītema 2017. Ua fa'ataehia atu te pu'e parau i te 'Āpo'ora'a 'oire i te 8 nō tītema 2017 nō te ha'amanara'a. I muri mai ua fa'ataehia atu i te Tōmite Fa'anaho Fenua a Pōrīnetia farāni i te 13 nō tītema 2017 e ua hōro'ahia te mana'o fāri'i.

Ua ravehia te hō'ē tītorotorora'a nuna'a i roto i te mau piha 'ohipa a te fare 'oire nō Rikitea e a te piha tōro'a fa'anahora'a patura'a fare mai te 12 nō feppure e tae atu i te 16 nō māti 2018. Ua pāpa'i te tōmitera tītorotoro parau i te hō'ē parau fa'a'ite e te mana'o fāri'i nō te 'ōpuara'a nō te 26 nō māti 2018 i muri mai i te fa'ari'ira'a i te nuna'a i Papeete e i Rikitea. Ua ha'amaita'i te tāvana i te 'ōpuara'a ia au i te mau anira'a a te tōmitera tītorotoro parau e ua fa'aara i te nuna'a nā roto i te tahi rata.

Ua tu'uhia te pu'e parau i mua i te 'āpo'ora'a 'oire o tei fa'ati'a i te 20 nō tiunu 2018. E hōro'a te 'ōpuara'a i te hō'ē poritita 'oire niuhia i ni'a i te fa'a'ōhiera'a i te mau fa'auera'a ia au i te hia'ai a te 'āpo'ora'a 'oire e te mau rave 'ohipa e te mau hōpe'a e vai nei i ni'a i te motu.

Ua tāpurahia te fenua 'oire i roto i te hō'ē noa ārea e, o te ture fa'anahora'a fenua te fa'a'ohipahia nei nō te mau patura'a, mā te tai'o i te mau fifi e vai nei nō te mau ture ta'a'ē nō te vaimāra'a e te vaipārurura'a a te mau patura'a. E fa'ati'a te hoho'a o te mau ārea fenua fa'ata'ahia ia fa'aineine te 'oire i te mau 'ōpuara'a i mua atu, nō te mau ārea fenua ihoā rā i reira e vai ei te mau patura'a i oti a'e na nō te fa'atitī'aifarora'a.

Ea : Tōro'a tāpura-faufa'a-hia e matara nō te tauira'a vāhi nā te mau rave 'ohipa a te Hau

Nō te ha'amaita'i i te hina'aro ia amo i te 'ohipa rauti mata'eina'a, fa'atere fare ma'i i Mātuita e i Uturoa e, e taote i roto i te mau ta'amotu ātea : Tuha'a pae, Mātuita e Tuamotu-Ma'areva, ua fa'aotihia e tau i te fa'aotira'a 'Āpo'ora'a Fa'aterehau a te 9 nō 'atopa 2008 nō ni'a i teie nei tumu parau.

E pāhono teie nei tauira'a i te hō'ē hina'aro tāmau a te terera'a 'ohipa a te Hau nō te tu'ura'a i te mau ta'ata i ni'a i teie nei mau tōro'a. Oia ho'i, mai tē 'itehia i roto i te tāpura a te 'āva'e 'atete i mā'iri, i ni'a i na tōro'a e 30, 13 tōro'a noa tei ravehia nō te tau tā'ōti'ahia rā (CDD), 5 teie e vata noa rā e te tau tā'ōti'ahia, 4 aita i ravehia, 1 e ravehia nei i te hō'ē FEDA (rave 'ohipa a te Hau Nui i tonohia mai) e, e 7 tōro'a e rave-pāpū-hia nei.

E mea fifi te tihepura'a nō te ātea e te uta'a e vai nei nō teie mau tōro'a rapa'aura'a ma'i. Teie rā e mea faufa'a nō te terera'a 'ohipa a te Fa'aterera'a nō te Ea e nō te ravera'a hope i tā na 'ohipa ara tāmau i te rapa'aura'a ma'i. Nō reira, ua fa'aotihia ia tu'u i roto i te tāpura faufa'a a te mau tōro'a fa'a'itehia e te fa'aotira'a 'Āpo'ora'a Fa'aterehau nō te 9 nō 'atopa 2008, i te tahi mau tōro'a nō te fa'aterera'a o te ea nō tē fa'a'ana'anatae i te mau rave 'ohipa a te Hau ia tau i tā rātou vāhi 'ohipara'a.

'Ōro'a no te 2ra'a o te Heiva Rorouira Digital Festival Tahiti

I te matahiti 2017, ua fa'atupuhia te 'ōro'a mātāmua no te Heiva rorouira Digital Festival Tahiti, e ua 'itehia te faufa'a o teie fa'anahora'a e ua tupu te 'ana'anatae rahi no te tā'atira'a i te haufenua e te mau taiete unuma no te ha'afaufa'ara'a i te 'ohipa rorouira i te fenua nei e i te mau fenua no Pātitifā 'apato'a.

E fa'ana'ahora'a 'āpī teie e fa'aineinehia nei no te pitira'a o te Heiva Digital Festival Tahiti (#DFT2018) 'inaha te 'ōpuahia nei e fa'ariro ia Pōrīnetia 'ei Hi'ora'a nō te Ao ato'a nei ia au i te parau no te mau rāve'a 'āpī e te Mauiha'a anoha'a.

Mai te 24 i te 27 no 'ātopa 2018, e tupu māite teie fa'ana'ahora'a #DFT2018 i te Pū Tapiho'ora'a e tapiha'ara'a o te fenua nei, e tae noa atu i te Aora'i Peretiteni, e fa'ari'ihia mai te feiā tōro'a, te mau ti'a no te haufenua e tae noa atu i te hui'atira no te tuatāpapa i na tumu parau e 4 i muri nei :

1. Univers Digital Business : Tūra'i i te taiete tapiho'ora'a – Tapiho'ora'a rau i ni'a i te tahuauira - eCommerce, ePaiement, Phygital, Vision360
2. Univers Data & IA : Ha'afau'ara'a i te mau pu'eparau uira - IoT, Cloud, Intelligence Artificielle, Data et OpenData
3. Univers 3D & Immersion : A tau i te hi'ora'a – Réalité Virtuelle, Réalité Augmentée, 3DPrint, Expérience immersive.
4. Univers Innovation 4.0 : Tech the Future – Mauiha'a anoha'a no te tau i muri nei - Robotique, Humanoïde, Drone, Blockchain, Cryptomonnaie, SmartGrid et Véhicule Autonome

E 4 mahana no te tuatāpapara'a i teie na tumu parau e 4 nei :

- 24 no 'ātopa 2018 mai te hora 9h i te hora 18h : *Mahana B2B* ('aitauira'a mana'o i te mau taiete : Business to Business) fa'ata'ahia nā te mau ti'a taiete tapiho'ora'a rau ;
- 25 & 26 no 'ātopa 2018 mai te hora 9h i te hora 18h : *Mahana no te hui'atira* ;
- 27 no 'ātopa 2018 : *Mahana no te mau 'utuāfare* – no te fa'a'ite'itera'a i te raura'a o te 'ohipa 'āpī e vai nei i teie mahana i te tamari'i e tae noa atu i te ta'ata pa'ari. E matara te 'uputa no te #DFT2018 i te mahana mā'a po'ipo'i, mai te hora 9h i te hora 13h.
-

I te roara'a o taua heiva e fa'ana'ahohia mai te tahi mau rāve'a 'āpī no te fa'a'ite'itera'a i te hui'atira i te faufa'a o teie mau mauha'a anoha'a. E rave rahi mau pū 'ohipa ā te haufenua e ha'apa'o mai i te tahi tuha'a 'ohipa i taua mau mahana ra (DICP, DGEN, SI, DAF, DMRA, DGEE, SGG) e tae noa atu te tahi mau pū mai te ISPF te Fare turuuta'a CPS.

Ta'a'ē noa atu i te mau fa'ana'ahora'a e tupu i te pū CCISM, te vai ra tei fa'ana'ahohia i te 25 no 'ātopa 2018 i te Aora'i o te Peretiteni no Pōrīnetia farāni, 'oia ho'i te mahana *B2A* (Tapiho'ora'a mana'o i rotopū i te mau taiete e te Haufenua) *Smart Polynesia*. E mahana fa'ata'ahia teie no te fārereira'a o te mau taiete i te hō'ē pae e te Haufenua i te tahi pae. I taua mahana *B2A* e fa'atupuhia te tahi mau vauvau'ara'a mana'o i ni'a i te mau tāpura 'ohipa *Smart Polynesia*, o tē ha'apa'ohia mai e te tahi mau tino 'aravihi no te ao nei mai ia Stéphane Distinguin, Peretiteni no te Fare ha'api'ira'a rahi rorouira (*Grande école du numérique*) aore ra o Kat Borlongan, Ti'a fa'atere vahine no te *Mauiha'a anoha'a farāni - French Tech*, e vauvau mai rātou i te mau tumu parau i muri nei :

- Te mauha'a rorouira 'ei rāve'a 'āpī nā te mau pū 'ohipa ā te hau
- Taiete 'āpī ā te Hau - Startup d'État, e aha te 'āpī e te ha'api'ira'a no Pōrīnetia farāni ?
- E ti'a ānei i te mau hau i te fa'aū i te mau taiete anoha'a GAFA (taiete rahi no te 'ohipa rorouira mai ia Facebook, Google, Apple, Microsoft, etc.) ?

- Te 'ohipa 'āpī e te ha'api'ira'a, rāve'a 'āpī no te feruri 'āpī e te fa'a'āpī i te 'ohipa ā te hau ?
-

Na roto i teie 'ōro'a, te 'imihia nei te mau rāve'a no te fa'atupu i te 'Aravihira'a ta'a'ē o Pōrīnetia farāni i te pae no te mauha'a anoha'a - Polynesian Tech, 'ei mauha'a no te fa'aōra'a i te fenua nei i teie tau 'āpī no te rorouira e i ni'a i te mātete no te ao. E tauto'o māite te Fenua i teie 'ōro'a mā te fa'ata'ara'a i te faufa'a tauturu i ni'a i te fāito ra hō'ē 'ahuru mirioni Fcfp.

Fa'atupura'a i te tuha'a moni 'aufaura'a ta'a'ē taime poto no te fa'a'ira'a i te 'āpo'o e vai nei i roto i te 'āfata turuuta'a « ma'i – rapahua » ā te mau rave 'ohipa

E piti 'āfata i roto i te tāpura turuuta'a ā te mau rave 'ohipa, 'oia ho'i te 'āfata ma'i e te 'āfata ruhiruhiā, i te 31 no tītēma 2017 ra tei ni'a te fāito 'aufaura'a no te 'āfata ma'i i te 43,7% 'oia ho'i e 31,714 miriā Fcfp e no te 'āfata ruhiruhiāra'a i te 46,9% e 4,707 miriā Fcfp ia.

I te pae no te 'āfata ma'i ua mara'a te pau i te matahiti 2017 mai te fāito -16,991 miriā Fcfp i te fāito -13,957 miriā Fcfp, nā te Fenua i amo i te fāito e -9, 269 miriā Fcfp (FADES), te toe nei te tahi tuha'a e 4,688 miriā Fcfp o tei 'ore ā i 'aufauhia.

Ua ferurihia te tahi mau fa'atanotanora'a nūmera i te pae no te fa'atuha'ara'a, 'inaha te fa'a'ineinehia nei te tahi mau fa'anahora'a 'āpī i te pae no te 'ohipa turuuta'a - PSG, e ua feruri-ato'a-hia i taua taime ra i te fa'anahora'a no te fa'atupu i te 'āfata ma'i 'ōtahi no te tā'ato'ara'a o te huirā'atira. Mea tītauhia ra nā mua roa i te fa'a'āfaro i te fifi e vai nei i roto i te 'āfata ma'i ā te feiā rave 'ohipa hou a rave ai i taua mau tauira'a.

No reira, ua fa'ahiti te mau ti'a'au no te tāpura turuuta'a ā te mau rave 'ohipa i tō rātou hina'aro i te 'āva'e tītēma 2017 ra, ia fa'atupuhia, no te tahi tau poto noa, i te tahi tuha'a moni hau i te fāito 0,75% e 'aufauhia e te mau fatu 'ohipa « no te fa'a'ira'a i te 'āpo'o e vai ra e o tei 'ore i amohia e te hau - FADES, 'āpo'o tei 'itehia i te 31 no tītēma 2017 no taua 'āfata ra », 'oia ho'i te fāito ra e 4,688 miriā Fcfp.

No reira e ua fa'atupuhia te tuha'a moni turuuta'a hau ta'a'ē, e ha'amata te reira i te 'ō'otihia mai te mahana mātāmua no tenuare 2019 no te fa'a'ira'a i te 'āpo'o i roto i te 'āfata ma'i. Ua topahia te i'oa no teie tuha'a turuuta'a hau « *tuha'a hau ta'a'ē no te fa'a'ira'a i te 'āpo'o i roto i te 'āfata ma'i* ».

Hō'ē ā te fa'anahora'a no te nūmerara'a i te tuha'a moni 'aufau, no te tītaura'a e te fa'a'aufaura'a i taua tuha'a moni i te mau fa'anahora'a e fa'a'ohipahia nei no te 'aufaura'a moni turuuta'a no te 'āfata ma'i.

Moni tauturu nā te mau fare ha'api'ira'a tuarua ā te hau

Ua fa'aoti te 'Āpo'ora'a fa'aterehau o te Fenua i te fa'ata'ara'a i te tuha'a moni tauturu nā te mau fare ha'api'ira'a tuarua i muri nei :

Tē fāna'o mai	Tumu no te tauturu	Fāito moni
---------------	--------------------	------------

		Fcfp
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Afareaitu	No te tāmaura'a e piti mātini fa'ahaumārū i roto i te piha ha'api'ira'a	582 533
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Afareaitu	No te fa'a'āpīra'a i te fare tāmā'ara'a	1 224 211
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Afareaitu	No te ho'ora'a mai i te pāruru e 'ore e ura i te auahi	746 925
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Henri Hiro	No te ho'ora'a mai i te tauiha'a mara'a noa no te piha 'ohipa	1 500 000
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Henri Hiro	No te ho'ora'a mai i te pāruru e 'ore e ura i te auahi	800 000
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Hitia'a	No te ho'ora'a mai i te puta ha'api'ira'a ano'ihī	266 130
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Taravao	No te revara'a i Moorea	70 000
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Tipaerui	No te fa'a'āpīra'a i te tauiha'a mara'a noa o te tahi mau piha ha'api'ira'a	1 400 000
Fare ha'api'ira'a tuarua piti no Taravao	No te fa'a'āpīra'a i te pāruru e 'ore e ura i te auahi	436 038
Fare ha'api'ira'a tuarua tōro'a piti no Faa'a	No te tu'ura'a i te pāruru e 'ore e ura i te auahi i roto i te mau piha o te fare patu R	400 000
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Taaone	No te fa'a'āpīra'a i te mau piha pape o te fare patu du A	7 012 780
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Henri Hiro	No te fa'a'āpīra'a i te tauiha'a ha'api'ira'a mara'a noa	3 000 000
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Pao Pao	No te utara'a tamari'i	3 000 000
Fare ha'api'ira'a tuarua tahi no Taiohae	No te moni tāmā'a hau e te mau uta'a no te 'ohipa tunura'a mā'a e te 'ohipa piha nohora'a	4 353 600
Fare ha'api'ira'a tuarua tōro'a piti no Mahina	No te fa'a'āpīra'a i te fa'atahera'a pape i ni'a i te tāfare	5 367 726
Fare ha'api'ira'a tuarua tōro'a piti no Mahina	No te 'ohipa tāmudara'a uira	8 276 044
Fare ha'api'ira'a tuarua piti no Taaone	No te 'ohipa pārurura'a i te mamara'a pape	12 475 132
Fare ha'api'ira'a tuarua piti no Taravao	No te 'ohipa pārurura'a i te mamara'a pape i ni'a i te mau patu fare e te mau tamaru	18 182 944

Tei ni'a te fāito tauturu ā te haufenua no te mau fare ha'api'ira'a tuarua i te 69 094 063 Fcfp.

Ha'amaura'a i te parau tū'ite tōro'a 'aravihi « fa'atere hopu »

E hōro'a te parau tū'ite tōro'a mā'ohi nō te mau 'ohipa tino i roto i te nātura, tuha'a « hopu i raro i te moana », i te mana nō te fa'atere, i te taime hopura'a māta'ita'i, hō'ē pupu ta'ata

hopu e tae roa i te hōhonura'a e 40 metera i te rahi a'e, ha'api'i i te hopu e te 'ōpūpū e tae roa i te hohonura'a e 6 metera i te rahi a'e, aita e fā e ha'api'i tōro'a, e tae noa atu nō te fa'atere e nō te ha'api'i i te hopu māta'ita'ira'a nō te fa'a'ite i te pu'e 'animara e te pu'e rā'au tupu i raro i te moana.

I teie mahana ua hōro'ahia te parau « hopu i raro i te moana » nā 46 ta'ata arata'i, i muri mai i te ha'api'ira'a i hōro'ahia e te Pū nō te U'i 'āpī e te 'Ohipa tū'aro i Pōrīnetia farāni e te hi'opo'ara'a i ha'amauhia de te Fa'aterera'a nō te U'i 'āpī e te 'Ohipa tū'aro i te 'āva'e 'eperera i mā'iri. E mara'a teie nei rahira'a ta'ata e te mau ta'ata i manui i te hi'opo'ara'a i tāpurahia e tae roa i te hōpe'a matahiti. E mea faufa'a ia nu'u te ora'ara tōro'a a teie maut ta'ata e te parau fa'atere hopu.

Nō te reira, ua ha'amauhia te parau tū'ite tōro'a 'aravihi nō te fa'atere hopu natihia i te parau « hopu i raro i te moana », e, e fa'ati'ahia te mau ta'ata e tāpe'a nei i te parau tū'ite tōro'a e tai'o nei e 100 hopura'a fa'aterehia i Pōrīnetia farāni, mai te taime a manuia ai o ia i te hi'opo'ara'a, ia tītau i teie nei ti'ara'a. E noa'a teie nei ti'ara'a 'aravihi nā roto i te ha'amanara'a ia nā tuaha'a 'aravihi e piti : UC1 e ti'a ia fa'anaho i te 'ohipa, e UC2 e ti'a ia ha'apāpū i te vaipārurura'a a te 'ohipa, e teie i muri mai i te hō'ē ha'api'ira'a e 28 hora i te iti a'e, e aore rā nā roto i te hō'ē hi'opo'ara'a nā te mau ta'ata e parau tū'ite 'aravihi tā rātou. Noa atu e aha te huru o te ha'amanara'a, e fa'ata'ahia te mau ta'ata tītau parau tū'ite nā roto i te hō'ē ā hi'opo'ara'a.

-0-0-0-0-0-